

A tüzekek is talpon voltak, de semmi szervezett védekezést nem tudtunk összehozni, mindenki szaladt és keresett magának fedezéket. Papp őrnagy is előkerült és egy géppisztolyval felfegyverkezve tanácstalanul szaladgált.

Én vagy két tüzérrrel beugrottam egy dohányszárítóba. Onnan lestünk kifelé, hogy mi történik. Egyszer csak lövések hangját halljuk a dohányszárító másik oldaláról. A felakasztott dohányok között átlestünk a másik oldalra, orosz katonák lövöldöztek géppisztollyal. Ők is megláttak minket, ők is kiugrottak, mi is kiugrottunk, máshol kerestünk búvóhelyet.

Egy tank tűnt fel, Papp őrnagy és én egymás mellett álltunk és egy fa mögül lestük a tankot. A tank éles csattanással lövéseket adott le a templom tornyára, feltételezve, hogy ott van a figyelőnk. A tank pár méterre tőlünk sebesen húzott el. Az utcákon a magyarok és az oroszok egymást lövöldözték.

Az istállóból a tüzekek kihozták a lovakat, nagyon gyorsan befogták és Levelek irányába menekültek. A lövöldözés lecsendesedett, a szekerek gyors ügetésben követték egymást, a hátsólovakon több lovat összefogva egy-egy tüzér ugyancsak Levelek irányába lovagolt.

Mi Papp őrnaggal ketten maradtunk együtt és mivel a nagy kavarodásban semmi értelmet nem tudtunk csinálni, gyalog a szekerek és lovak után indultunk. Egy ritka kukoricásban ballagtunk, amikor tőlünk jobbra egy kis lovascsoport tűnt fel. Négy kozák és egy vezető ló lassú galoppban közeledett. Mi meghúztuk magunkat a kukoricásban és tőlünk mintegy 100 méterre lovagoltak el a kozákok. Papp hozzám fordult és szederjes, kék, rángatózó szájjal kérdezte:

– Ugye jobb, ha nem lövök?

– Ahogy akarja, őrnagy úr – válaszoltam. – De őrnagy úr, nézze hogy ülnek ezek a lovon? Jól ülnek?

Papp őrnagy úr rám nézett, a szeméből gyűlölet sugárzott és ettől kezdve nem volt maradásom. Úgy meggyűlöl, hogy akkor, amikor ő láthatóan fél, nekem van kedvem viccelni és visszaadni az ő szemtelen megjegyzéseit.

Leveleken összeszedtük az osztályőröket, az útegeket. Papp és a hadnagy beültek Kubala autójába és előrementek. Mi számba vettük a veszteségünket, volt két halottunk, de volt sebesültünk is.

Elindultunk a Tisza felé.

Potoczky Kálmán

„Rettegésben és félelemben éltünk...”

Furiakovics Miklós 1949-ben került Tápéra, ebbe a vallásos hagyományában élő, Szeged melletti faluba. Azok közé a papok közé tartozott, akik sohasem hitték, hogy a kommunizmus gyökeret tud eresztetni Magyarországon. Nyíltan szembeszállt a kommunista eszmék helyi hirdetőivel. Hirdette tovább a hitet, a vallásosságban gyökerező erkölcsiség létfontosságát.

Furiakovics esperes urat magam is jól ismertem. Bátor kiállásáért különösen tisztelte Tápé népe. Ám amikor elhurcolták, egyszeriben üres maradt a tápéi templom: senki se mert misére járni, titkon Szegeden keresztelték és eskették gyermekeiket a tápéi hívó családok.

Az itt közölt szöveg hű tükrö az akkori idők borzasztó állapotának, melynek egyik kereszthordozója lett Furiakovics Miklós.

ifj. Lele József

Az ítélet

Én, Furiakovics Miklós, Vác egyházmegyei áldozópap, születtem Újpesten 1910. június 7. napján. Az újpesti Könyves Kálmán Reálgymnázium elvégzése után érettségiztem 1929-ben. A váci papnevelő intézetbe léptem 1929 szeptemberében, majd annak elvégzése után pappá szenteltettem dr. Hanauer Á. István váci püspök úr által, 1934. június 29-én. A váci egyházmegye szolgálatában működtem különféle helyeken. 1945. július 1-jétől 1949. január 1-jéig rákosszentmihályi hitoktató voltam, és már ebben az időben összeütközésbe kerültem

a kommunistákkal, akik meg akartak verni. Így ottlétem tarthatatlanná válva, Pétery József váci püspök áthelyezett Csanytelekre hitoktatónak. Itt kaptam a táviratot és telefont, hogy 1949. február 4-én, vasárnap vegyem át a tápéi plébánia vezetését Bakos Kálmán plébánostól. Haladéktalanul elutaztam Tápéra és átvettem a plébánia vezetését.

Tápé község a Tisza partján tiszta katolikus és magyar lakossággal eszményi hely volt számomra, és lelkesen igyekeztem betölteni hivatásomat. Tanítottam a hittant a helybéli római katolikus elemi iskolában, a helybéli állami iskolában, a tanyai iskolákban.

1949 májusának végén az állami iskolában az ötödik osztályban Török nevű tanító, feltehetően parancsra, diákjai segítségével az osztály falán függő nagyalakú feszület két oldalára elhelyezte Sztálin és Rákosi Mátyás nagyalakú plakátját. Mikor én a következő napon beléptem a terembe, hogy megtartsam hittanórámat, meglátva a két nagy plakátot a feszület két oldalán, így kiáltottam fel: „Ki volt az a nagy marha, aki már megint két lator közé feszítette a mi Urunkat!?” Erre a diákok elmondták, hogy történt ezeknek az elhelyezése. Na ez az esemény jó alkalom volt az én eltávolításomra.

Tari János tanuló elmondta otthon ezt az eseményt, és annak édesanyja, aki akkor már az MNDSZ tagja volt, kerékpárra ült és bement Szegedre, ahol a kommunista pártban feljelentett engem. Még júniusban megtörtént a kivizsgálás. Egy ÁVH-s kijött és kivallatta a gyermekeket, leírta és aláíratta velük a vallomásaikat. Engem a nyár folyamán egy alkalommal behívtak az ÁVH-ba és ott engem is kivallattak. Én nem tagadtam le semmit sem.

A tárgyalást a Szegedi Népbíróság 1949. október 17. napjára tűzte ki. Erre édesanyámmal és néhány hívemmel mentem be 9 órára. Ügyvédem dr. Hunyady János szegedi ügyvéd volt, aki a tárgyalás és az ítélet után megmondta, hogy a népbírák között már a tárgyalás alatt kézzel kézre járt az ÁVH környezetjelentése és javaslata az én elítélteésemre vonatkozólag.

Az ítélet kétévi börtönbüntetés volt, ötévi kitiltás Tápé község területéről, 10 évi hivatalvesztés és 10 évi politikai jogvesztés, teljes vagyonekkobzással egyetemben.

Mivel a jelen lévő tápéiak, akik már vagy húszan voltak, nagy tüntetésbe kezdtek, a tanácselnök, dr. Kovács László elkiáltotta magát: „Szatmári bácsi, vasat!” Mire Szatmári fegyőr rátepte a vállamra a kezét és elvezetett egy emeleti cellába.

Onnan délután lovas rabszállító kocsin vittek a szegedi Csillag börtönbe, ahol a vizsgálati osztályon helyeztek el egy 12 személyes cellában. Két nap múlva bekerültem a börtön papi cellájába, ahol velem együtt már 12 pap volt. Emeletes ágyakban aludtunk. Néhány hét múlva azután négyesével helyeztek el bennünket egy-egy cellában a magánzárkaosztályon.

Szeged – Csillag börtön

A szegedi Csillag börtön papi zárkájában 1949 októberében a következő egyházi személyek voltak elhelyezve: 1. dr. *Ordas Lajos* evangélikus püspök úr, 2. *Karácsonyi Guidó* szeged-petőfitelepi plébános, 3. *Kiss István* szegedi zárdalelkész, hittanár, 4. *Szabó Árpád* megyesbodzási plébános, 5. dr. *Pongrácz Lóránt* szegedi gimnáziumi hittanár, 6. *Döbrössy János* fábiánsebestyéni plébános, 7. *Rádnai Anasztáz* kapucinus szerzetes, budai Fő utcai plébános, 8. *Balla Marián* kapucinus szerzetes, szentesi kaplán, 9. *Cserhádi Gergely* bácsbokodi esperes-plébános, 10. *Csák Boldizsár* jezsuita szerzetes, Szeged, 11. *Könyves Tibor* jezsuita szerzetes, Szeged, 12. *Furiakovics Miklós* tápéi plébános.

A szegedi Csillag börtönben dolgoztunk is. Délelőttönként egy munkateremben rokkákon kenderkőcből fonalat kellett készítsünk, amiből aztán a szalmazsákok anyagát szőtték.

Naponta ebéd után sétálni küldtek le bennünket a börtönudvarra, ahol az egyik sarokban külön sétálhattunk. Dr. Ordas püspök úr rábeszélte bennünket, hogy a testi kondíciónk fenntartása érdekében együtt tornázzunk. Mint a svéd torna kiváló szakértője, ő vezette a tornáinkat. Körbeálltunk, ő középen állva vezényelte a gyakorlatokat.

Ott még a régi börtönőrök teljesítettek szolgálatot, akikben volt emberség. Tarthatunk magunknál Szentírást, breviáriumot, egy-egy könyvet, amit egymás között cserélgettünk. Még a kápolna is működött, és a börtönlelkész, egy szegedi paptársunk minden hónapban tartott nekünk szentmisét, amelyre még a vasban lévő bűnözőket is felvezették. A Csillag börtönnek 3 szárnya van, az egyikben a közbűntényesek voltak, a másikban a gazdasági kihágások elítéltejei (kulákok stb.) voltak, míg a harmadikban a politikai elítéltek voltak (köztük mi is).

Egyik paptársunk, Döbrössy János fábiánsebestyéni plébános volt a kápolna sekrestyése és ő takarította is a kápolnát. Természetesen a takarítás alatt titokban ő is misézett, és egy műanyag írógépszalag dobozban kicsempészett szentostyákkal többeket meg is áldoztatott a rabtársak közül.

Havonkint kaphattunk kis csomagot is, amelyben némi élelem, szappan stb. volt. A dohányosoknak szabad volt cigarettát is kapniok. Egy alkalommal a börtönlelkész úr egy százas doboz cigarettát dobott be a zárkánkba, mert Karácsonyi Guidó és az evangélikus püspök úr szenvedélyes dohányosok voltak. A püspök urat egyébként az evangélikus egyház látta el a szükségességekkel. A Püspök úr a cigaretták csikkjeit a séták alatt szétoztotta a rabok között.

Természetesen mindnyájan elmondtuk kik és mik vagyunk, múltunkat, életünket, büntetésünket ismertettük meg egymással. De legtöbbet teológiai témákról, lelkipásztori működésünkről beszélgettünk egymással. Volt rá időnk!

Mikor elérkezett a karácsony ünnepe, a papi zárka lakói egyhangúlag a püspök urat kérték meg a karácsonyesti elmélkedés megtartására. És ő nagyon kedvesen beszélt nekünk Máriáról, a Gyermeokről, a Megváltó eljövételéről.

Átszállításunk Szegedről Vácra

Az 1950. év március 15-én aztán elszállítottak bennünket a szegedi Csillag börtönből a váci fegyházba. Ekkor már a szegedi Csillag-börtönben 16 pap volt. A 12 katolikus pap, Ordas Lajos evangélikus püspök úr, egy másik evangélikus lelkész, valamint két református lelkész, aki egy darabig zárkatársam is volt, a másik Z. Elek Béla nevezetű, és valahol a Mátra vidékén működött, és a kisgazda pártban is szerepe volt.

Ezt a tizenhat papot a Csillag börtön udvarán két láncra fűzték. Nyolcat fűzték az egyik láncra, nyolcat pedig a másik láncra. Az első láncon Szabó Árpád és én voltunk az első pár, majd Döbrössy János következett. A másik láncon Ordas püspök úr volt az első. Egyikünk a jobb kezére, másikunk a bal kezére kapott csuklópercet, aminek a karikáján aztán átfűzték a láncot. Pont déli 12 órát harangoztak a szegedi Szt. Rókus-plébániatemplomban, amikor a láncokat reánk verték, éppen március 15-én, a magyar szabadság szép ünnepén! „És mi mégis láncot hordtunk!”

Lovas rabszállító kocsikba raktak bennünket, és kivittek a szegedi nagyállomásra. A szegedi nagy vasúti állomáson aztán beraktak bennünket egy személykocsi külön szakaszába. Még kis csomagjainkat is magunkkal vihettük a vonaton. Egyik kezünk szabad volt, azzal fogtuk csomagjainkat.

Kísérőnk egy Csikós nevű őrmester volt. Ez egy emberi mivoltából kivetkőzött vadállat volt, aki akkor már az Államvédelmi Hatóság állományába tartozott. Minősíthetetlenül durva volt hozzánk és kegyetlen. Csúfolt bennünket és a csomagjainkra azt mondta, hogy azokban van a „Cicesz meg a Córesz!”

A személyvonat késő délután érkezett velünk a Nyugati pályaudvarra, Budapestre. Ezalatt nem mehettünk a WC-re sem. Mikor már panaszkodtunk, hogy nagyon kellene már vizelnünk, akkor a két nyolcas csoportot kiszállította a vonatból és hátravezetett bennünket egész a Ferdinánd híd alá, és ott megállított bennünket és felszólított: „Na, vegyék elő azokat a rohadt vén faszokat!” és megengedte, hogy a sínek mellett állva vizelhessünk. Visszaterelt bennünket aztán újból a személykocsiba, ahol újra leülhettünk. Egyik társunk, a Nagy nevezetű református lelkész rosszul lett és elájult. Csikós őrmester hívatta a mentőket, és amikor a mentőorvosnő kérte, hogy az ájult embert vegye le a láncról, kijelentette, hogy „azt nem lehet!” Erre a mentőorvosnő adott a betegnek egy koffeininjekciót, majd elment. Csikós őrmester ekkor minket a láncon szorosabbra húzott, hogy a beteg ledőlhessen a padra.

Késő este volt már, amikor a vonat megérkezett velünk Vácra, a nagyállomásra. Itt az őrmester kiszállított bennünket, és kis csomagjainkat kézbe véve elindított a váci fegyház felé. De nem a főutcán vezetett, hanem hátul egy mellékutcán mentünk a váci fegyházba.

A váci fegyházban

1950. március 15-én éppen éjfél volt, amikor a váci fegyházba megérkeztünk. Ott végre levettük rólunk a láncokat. Teljes 12 óra, azaz tizenkét óra hosszúak voltunk a láncokra fűzve. Mehetünk végre a WC-re, majd sorba állítottak bennünket, és egy Kovács nevű százados (a vágott fülű) ÁVH-s megkérdezte a nevünket és a foglalkozásunkat. Mikor Z. Elek Béla református lelkész azt mondta, hogy református lelképásztor, akkor a százados azt mondta: basztátok a lelkeket, nem pásztoroltátok! És a legdurvább szavakkal illetett bennünket. Intézkedett, hogy a zárkáinkban vezessenek el bennünket. Az MZ, a magánzárka osztályon helyeztek el négyet egy zárkába, így négy papi zárka volt egymás mellett.

Itt Vácson aztán volt alkalmunk megismerni az ÁVH módszereit. A legdurvább bánásmóddal, a legkeményebb fegyvellemmel, a legembertelenebb módon bántak velünk.

Másnap reggel elvették mindenünket, amit Szegedről magunkkal hoztunk. Még a szegedi rabruhánkat is kicserélték és másik rabruhákba öltöztettek bennünket. Szörzetünket (ágyék és hónalj) leborotválták. Hetenkint kaptunk tiszta inget és alsónadrágot. Minden hétfőn a fürdőbe vezettek bennünket, ahol aztán az öltözés és a vetkőzés alatt suttogva néhány szót válthattunk egymással, valamint a zuhanyozás alatt. Öt perc vetkőzés, öt perc zuhanyozás, öt perc öltözés, és már jött is a következő csoport, negyedóránként.

Egyébként egymással beszélni, egymásnak integetni a legszigorúbban tilos volt. A sétákon az udvaron vezényszóra lépkedtünk körbe-körbe, de fölnezi nem volt szabad, csak az előttünk menőnek a sarkát volt szabad nézni. Ha felemeltük a fejünket, az örök rögtön ordították: „Ne tájékozódjon! Hajtsa le a fejét!”

Gyakran előfordult, hogy a séta alatt kiszórták szalmazsákjainkból a szalmát a zárka közepére, és a cellába érve ránk kiáltottak: „Öt perc múlva szobarend!” és a szalmazsákoknak megtömvé, a cellának összetakarítva kellett lennie. Ha még nem volt rend, akkor jött a pofozás és a rugdosás. Időnként bedöntöttek a zárkába egy dézsa vizet, és fel kellett mosni a cellát, amivel tudtuk, ahogy tudtuk: zsebkendőinkkel, törölközőinkkel. A cellákban 3 kibli volt, azokba végeztük dolgainkat. Egy vödör víz az iváshoz és a mosakodáshoz a négy ember részére. Ezeket reggelenkint a házi munkás rabok ürítették ki, illetve megtöltötték. Élelmezésünk napi 20 deka kenyér volt, amit rendszerint már reggel megettünk a kávénak nevezett fekete löttyel együtt. Ebédre nyomorúságosan keveset kaptunk enni. Rettegésben és félelemben éltünk, éhezünk és dolgoztunk. Reggeli után bedöntöttek a zárkába egy kosár szövőgyári csévé, amelyeken még volt mindegyiken egy-két méter maradék fonál, ezeket kellett legombolyítani, takácssomóval összekötözni, és egy nagyobb orsóra felgombolyítani. Ezekből a maradék fonalakból készültek aztán a rabgatyák és a rabingek.

A heti fürdés alkalmával vagy az orvosi rendelő előtt, amikor is a fal felé fordulva álltunk sorba, ha az örök nem figyeltek oda, tudtunk néhány szót váltani a mellettünk lévővel, halk suttogással. Így tudtuk meg, hogy kik vannak közöttünk. Ott találkoztam Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszterrel, Antal István tájékoztatási miniszterrel, vitéz nagylaki Rácz Jenő honvédelmi miniszterrel, Mistéth Endre újjáépítési miniszterrel, Kósa Kálmán kultuszminisztériumi államtitkárral, vitéz Tárczay Felicidesz Román, a sportügyek államtitkára a kultuszminisztériumban stb. Ez utóbbi urat akkor ismertem meg, amikor a daktiloszkópiára vezettek bennünket egyenkint, és az ujjlenyomatainkat vették fel és akkor be kellett mondani a nevünket, címünket stb. Ugyanakkor le is fényképezték bennünket szembe és oldalról, a bűnyvi nyilvántartás számára. Ott volt velünk többek között herceg Esterházy Pál, gróf Serényi Miklós, továbbá Dálnoki Veress Lajos tábornok, Kudriczy csendőr tábornok, Kiss Ferenc, a híres színművész, a Színművészeti Akadémia igazgatója és még sokan mások.

Egy számlálás alkalmával kiderült, hogy 164 pap volt ott. Egy másik alkalommal az összes rabot kiterelték a földszintre. Ott három csoportba voltunk osztva. Az igazgató előtt álltak szemben a köztörvényes bűnözők, balról a papok, jobbról pedig a gazdasági és politikai bűnösök álltak. Az intézetvezető, Bánkuti százados így kezdte a beszédét: „Ti vagytok ennek az országnak a szemete, de ide nézettek, ezek a papok még nálatok is szemetebbek!” stb. stb. Tudomásul vettük, hogy mi még az ország szemeténel is szemetebbek vagyunk. Emberi méltóságunkban így számtalanszor porig aláztak bennünket.

Egy alkalommal, 1950 végén kiürítették a mellettünk lévő cellát, és oda négy új rabot hoztak. Alig vártuk a hétfői fürdést, hogy megtudjuk, kik lehetnek ők? A vetkőzésnél kérdeztem az egyiket: Ki vagy? Ő azt felelte: Államfő! Na, mondom suttogva, hol és mikor?

Hát Zsedényi Béla volt, 1944. december 21-én a debreceni Ideiglenes Nemzetgyűlés elnöke. Egyébként a Miskolci Jogakadémia rektora volt, egyetemi tanár. Kérdeztem a másikat: Ki vagy? Azt felelte: Amássy Pál altábornagy, a Mátra-vidéki összeesküvők vezére. Mire ő is megkérdezte, hogy én ki vagyok? Mikor megmondtam, hogy a tápéi rk. plébános vagyok, megkért, hogy gyóntassam meg őt végre, mert már nagyon szeretne a szentgyónás kegyelmében részesülni! Erre a zuhany alatt elvégeztük a szentgyónást. Még rá is szóltam szegényre, hogy ne olyan hangosan mondd a „Teljes szívemből bánom...” imádságot, mert a smaszerek meghallják és sötétre vágnak mindkettőnket. Így életemben egyszer meztelenül gyóntattam, és a gyónó is meztelen volt.

Mikor ezt néhány esztendő múlva elmeséltem Bánk József érsek püspök úrnak, azt hitte, hogy megbolondultam, pedig ez így történt. Ugyanakkor még ott volt velünk a fürdőben Padányi Gulyás Béla államtitkár is és még egy volt képviselő.

A Mindszenty-per vádlottjai is mind velünk voltak, és a bíboros hercegprímás urat külön, a kis feyházban őrizték. Majd behozták a Rajk-per vádlottjait, a Grósz érsek úr perének vádlottjait is. A Rajk-per vádlottjai közül az egyik a séta alatt megőrült és orditozott: Megöltétek a vezéremet! Hamar lefogták és elcipelték őt.

Azon római katolikus papok, illetve szerzetesek névsora, akikkel a legjobb emlékezetem szerint együtt voltam mind a szegedi Csillag börtönben, mind a váci feyházban, mind pedig a budapesti Kozma utcai gyűjtőfogházban 1949-től 1951-ig.

A váci püspöki egyházmegyéből:

1. Döbrössy János fábiánsebestyéni plébános
2. Furiakovics Miklós tápéi plébános
3. Dr. Czvikowszky János tiszaföldvári plébános (apostatált)
4. Hirth Tibor alsóhernádi lelkész (apostatált)
5. Sándor Frigyes derekegyházi plébános
6. Turcsányi Imre csanyteleki esp. plébános
7. Vargha R. József c. prépost plébános, Kispeszt
8. Szabó György lelkész
9. Tanács János plébános

A kalocsai érseki főegyházmegyéből

1. Cserháti Gergely bácsbokodi esperes, plébános
2. Raffay Alfonz dusnoki plébános

A veszprémi püspöki egyházmegyéből

1. Arany Imre somogyegresi plébános
2. Novák István szentpéterúri plébános

A szombathelyi püspöki egyházmegyéből

Nagy Gyula kanonok, esperes, plébános, Bággyog

Az egri érseki főegyházmegyéből

1. Illés István plébános
2. Csurilla Lajos plébános

A győri püspöki egyházmegyéből

Tóth Ernő plébános, Barbacs

A pécsi püspöki egyházmegyéből

Lócsy István nagyharsányi plébános

A szeged-csanádi püspöki egyházmegyéből

1. Karácsonyi Guidó szeged-somogyitelepi esp. plébános
2. Kiss István szegedi zárdalelkész, hittanár
3. Szabó Árpád medgyesbodzási plébános
4. Dr. Pongrácz Lóránt szegedi hittanár

Mivel mind a váci fegyházban, mind pedig a budapesti Kozma utcai gyűjtőfogházban nem volt módunkban leírni semmit sem, mert írószerszámhoz nem juthattunk, sem írott, sem nyomtatott betűket nem láthattunk, azért ezen neveket csak emlékezetemben hozhattam ki a börtönből és hazaérkezésem után írhattam le ezeket.

Azon szerzetes papok névsora, akikkel együtt voltam a különféle börtönökben:

Szent Ferenc rendjének tagjai

1. Labanc László Medárd búcsúszentlászlói plébános
2. Richter Péter Regalát hatvani lelkész (apostatált)
3. Károlyi Bernát, Kecskemét
4. Christen Rafael, Budapest
5. Csaba Jenő, Békéscsaba

Kapucinus rend tagjai

1. Radnai Anasztáz budai Fő utcai plébános
2. Balla Marián szentesi lelkész

Jézus Társasági szerzetesek

1. Csák Boldizsár szegedi lelkész
2. Könyves Tibor budapesti lelkész

Remete Szent Pál rendjéből

1. Gyéressy Ágoston, Budapest
2. Bolyos Rézső Ákos, Pécs
3. Rába Lukács Márk, Pálósszentkút
4. Homonnay Sándor Miklós, Pálósszentkút
5. Székely Sándor László, Budapest

Piarista szerzetes

Rónay Jenő, Debrecen

Cisztercita szerzetes

Létai Imre Anyos, a Halász Pius-féle remeteségből (később apostatált)

A Kozma utcai gyűjtőfogházban

1951. május 6-án a rabok egy részét elszállították a váci fegyházból a Kozma utcai gyűjtőfogházba. A papok nagyobb részét is a szállítmányba sorolták. 1951. május 6-án, a reggeli után, amikor már a napi munkánkhoz fogtunk, egyszerre csak kiszólitottak bennünket a zárkáinkból és levezettek az udvarra. Ott már teherautók álltak. Mindegyikbe 25 embert zsúfoltak, minden ülőhely nélkül, egyszerűen a teherautók platójára ültettek bennünket. Az autóra öröket is raktak, leponyválták, és így szállítottak bennünket Budapestre, a Kozma utcai gyűjtőfogházba.

Ott az épület egy részén átalakításokat végeztek. Minden zárkába bevezették a vizet. Volt mosdó és WC is. Ez óriási könnyedség volt számunkra, nem kellett a kiblikkel és a vödörrel kínlódnunk, használhattuk a vizet, amikor arra szükség volt. De a zárkák felszerelése még nem volt készen, csak a szalmazsákok voltak benne. Az első napokban még pokrócokat se kaptunk. De nem kaptunk evőeszközt, még kanalakat sem, csak egy-egy csajkát. Ebből kellett hamar kiinni a forró levest, majd kézzel kellett kienni a csajkákból a pár darab hússal együtt.

A gyűjtőfogházban akkor állították fel a hajlítottbútor-készítő üzemet, meg a gombüzemmet. Én, Furiakovics Miklós, volt tápéi plébános, a hajlítottbútor-üzembe kerültem. Először a hajlítóba. Ott a megfelelő darabokra fűrészelt idomokat a kazánokba raktuk, ahol azokat puhára főzték. Az így megfőtt bükkfadarabokat azután a hajlítóüllőkön a megfelelő vaspántok közé kellett egy vasrúd segítségével feszíteni, és a pántokat lezárni. Az így idomba fogott bükkfákat beraktuk a szárítókemencékbe. Másnap reggel aztán kinyitották a kemencéket, és amikor azok hőmérséklete leszállt 80 fokra, akkor behajtottak bennünket, és a forró vasak közé feszített bükkfadarabokat kihordtuk a műhelybe. Kesztyűk nélkül, a

puszta kezünkkel kellett a forró vasakat kihordanunk. Kinn levertük a pántokat a fadarabokról, és azok a csiszolóba, majd a pácolóba kerültek. A lecsiszolt és diófapácba fürdetett darabokat aztán ki kellett fényeznünk valami vacak mű-schellakkal. Egyheti betanítási idő után már normába kellett dolgoznunk a fényezőben. A napi adagokat a munkaidő végeztével le kellett adnunk, ahol megvizsgálták a fényezés minőségét és azután átvették tőlünk. Innen a darabok az összeállítóba kerültek, ahol székek lettek belőlük vagy fogasok. Dolgoztam a hajlítóban, a csiszolóban és a fényezőben, ahová vezényeltek. Az üzem főnöke egy Faragó nevű zsidó volt, aki ott kiélhette szadista vágyait és megbosszulhatta rajtunk, hogy Auschwitzban lefagytak a lábujjai. Egy alkalommal, mikor a kész székeket és fogasokat a teherautóra raktuk, az egyik civil átvevőjének azt mondta: „Nézd, milyen szép munkát végeztek azzal a szar műgyantával!”

Dült rólunk a verejték, mire a napi normát elvégeztük és a darabok megfelelő fényűek voltak. A hajlítóban a kazánok körül pedig rettenetes volt a hőség és a nehéz hajlítás. Ott még többet szenvedtünk. Napi fél óra ebéйдő volt a munka közben.

Az ebéйдő alatt történt, hogy a fegyőr, miután kimerték a sárgaborsó-főzeléket a kondérból, megengedte a raboknak, hogy a kondér falára rakódott kevés borsófőzeléket kikaparhassák. Na, volt ott tülekedés! Ott tolongtak a kondérok körül papok, szerzetesek, tábornokok és munkások egyaránt, és egymást lökdösték, hogy egy kanálnyit lehúzhassanak a borsófőzelékből a kondér oldaláról. A kevés táplálék és a nehéz munka miatt egyre soványabbak lettünk. A fürdőben láttuk, hogy akik kövérebbek voltak és pocakjuk volt, most lefogyva, a hasuk úgy lógott, mint az ökrök nyakán a bőr, és lötyögött rajtuk. Az örök ezen nagyszerűen szórakoztak, és kiröhögtek a lógó pocakbőrű embereket, főleg a papokat. Különösen Cserháti Gergely bácsbokodi plébánosnál és Turcsányi Imre csanyteleki plébánosnál volt ez feltűnő, akik a volt teststúlyuknak a felét elvesztették. Cserháti mikor behozták 120 kiló volt, de akkorra már 65 kilóra fogyott. Én, mivel nem voltam soha súlyos és elhízott, a 80 kilóból csak 10 kilót veszítettem a börtönben.

Így telt el az 1951. esztendő, és eljött az október 17-e, az én szabadulásom napja. Alig vártam már, hogy elérkezzen. Pedig a rabok beszéltek arról, hogy a börtönbüntetés letöltése után sokunkat még Kistarcsára vittek, ahol az internálótáborba kerültek és tovább őrizték őket. Mikor elérkezett az október 17. napja, engem is kihallgattak, majd a ruháim visszaadásakor csak néhány fehérneműdarabot lőktek, amikor a rabruhát elvették tőlem. Mondtam, hogy nekem reverendám, fekete nadrágom és felöltöm is volt, erre kaptam egy nagy pofont, és megkérdezte az őrmester, hogy „Mid volt neked?” Mire válaszoltam, hogy semmim se volt. Akkor kaptam egy rongyos szürke vászonnadrágot, meg egy piros kabátot, amin nem volt gomb sem, és így vittek le az udvarra és raktak be az autóba. Bekötötték a szememet, majd bekötött szemmel megragadtak és föllőktek az autóba, amelyben egy keskeny folyosó mellett kétoldalt keskeny fülkék voltak, és ezekbe állítottak bennünket, lehúztak előttünk egy rotét és elindultunk. Reszkettem, hogy amikor elhagytuk a Fehér utat, jobbra, Kistarcsa felé fordul-e az autó vagy balra, Budapest felé? Szerencsére balra, Pest felé fordultunk, a Kerepesi útra. Mellettünk a HÉV-kocsik dudája hallatszott, majd a város bel-sejébe érve a villamosok csöngetését hallottam, azután meg egy hídon robogtunk át, hiszen dübörgött alattunk, így megéreztem, hogy Budára mentünk át. Ott gondoltam, hogy nem máshová, mint a Margit körúti börtönbe vihetnek bennünket. Mikor a börtön udvarán kivettek bennünket, levették a szememről a kötést, rám vigyorgott az egyik ÁVH-s őr és megkérdezte: „Na, mit gondolsz, hol vagy?” Mondom neki, hogy a Fő utcai PV-n vagyunk! „Honnan tudod?” kérdezte. Mondtam neki, hogy újpesti gyerek vagyok és ismerem a várost. „Hát tudd meg, hogy ez nem a PV, hanem az Államvédelmi Hatóság központi ügyelete!” Na gondoltam, jó helyre kerültem.

Itt egy 12 személyes zárkába raktak, ahol már többen voltak. A zárkában három oldalról priccsek voltak és ezeken a fapriccseken feküdtünk tizenketten. Volt ott rendőr századostól az izraeli követség egyik magyar származású zsidó alkalmazottjától kezdve mindenféle ember. Én egy zsidó orvos mellé kerültem a pricsen, aki buzi volt és éjjelente mindig nyúlált felém. Elhúzódtam tőle, ahogy csak tudtam.

Itt voltam bezárva egészen október 30. napjáig. Akkor kihallgattak és megparancsolták, hogy jelentkeznem kell a Budapesti Rendőr-főkapitányságon, a Deák téren, melyik szobában, majd Újpesten kell tartózkodnom az édesanyám mellett a szülői házban. Nagy-Budapest területét nem hagyhatom el, és jelentkeznem kell az újpesti rendőrkapitányságon, ahol rendőri felügyelet alá helyeztek.

Otthon Újpesten

1951. október 30-án szabadultam az Államvédelmi Hatóság központi ügyeletéről, a Fő utcai PV-fegyházból. Rongyosan és tetvesen utaztam haza villamoson Újpestre, édesanyámhoz, aki a Liszt Ferenc utcai szülőházunkban lakott, amit nagyapánk, Méhes Zsigmond építtetett. Ott végre két év után viszontláthattam édesanyámat, aki már nagyon aggódott miattam, mert azóta csak Szegeden látogathattam meg néhányszor.

Ő aztán a tetvektől és a pizsoktól megtisztított, és a régi ruháimba öltöztetett. Így jelentkeztem Vácon, Pétery József váci püspök úrnál, aki Újpestre nevezett ki a kertvárosi Szent István-plébániatemplomhoz káplánnak, Brunáry Ferenc espres plébános úr mellé, aki akkor a Papi Békebizottság alelnöke volt, és ő volt megbízva felügyeletemmel.

Igaz, először még néhány hónapig az újpesti Klarisszeum-kápolnában szolgáltam Percz Antal plébános úr mellett, de néhány hónap múlva már Brunáry Ferenc plébános úr mellé kerültem a kertvárosi Szt. István-templomhoz káplánnak. Otthon laktam a Liszt Ferenc utca 16. szám alatti szülői házban, ami akkor már államosítva volt, csak édesanyám lakását hagyták meg számunkra.

1956. október 23. Forradalom

Elérkezett az 1956. október hó 23. napja, amelyen a magyar nép igyekezett lerázni magáról az orosz igát, és a kommunizmus átkos uralmát. Én természetesen részt vettem azokban az eseményekben. Ott voltam az orosz emlékmű ledöntésénél, igaz, a templom kertjéből, a hátsó kapunál néztem az eseményt. Majd részt vettem az újpesti rendőrség ostrománál is, a tömegben. Kerékpáron jártam a várost, naponta reggel a templomban, utána meg körülnéztem a városban, ahol az utcákon állandóan tömegek járkáltak.

Október 26-án a délelőtti nagygyűlésen a városháza és a templom között a jelenlévők követelték, hogy „hol van az újpesti pap?” Mire elhatároztam, hogy jelentkezem a délutáni gyűlésre szónoknak. A forradalmi bizottság tagjai fölvezettek a városháza erkélyére, és ott az egyik szónok után én szóltam a tömeghez. A téren több ezren voltak jelen és éltettek, mikor követeltem a vallásszabadságot, Mindszenty bíboros úr azonnali szabadon bocsátását és jogaiba való visszahelyezését, továbbá Pétery József váci püspök úr jogaiba való visszahelyezését, továbbá a szabad vallásgyakorlatot, a hitoktatás szabadságát stb. A tömeg éljenzése kísérte szavaimat.

Újpest csak november 11-én esett el, akkor jöttek be az orosz harcokcsik, akik vadul lövöldöztek. A Liszt Ferenc utcát is végiglövöldözték, a mi lakásunkba is egy sorozat golyó hatolt be, és összelötte a könyveim egy részét, a misekönyvemet és a szentírási Concordantiámat, melyekben még benne van a lövések nyoma. Továbbá édesanyám fazekai közül lyukasztottak ki néhányat és a lámpát lőtték széjjel. Én a konyhában az asztal alatt lapultam.

Emiatt a forradalmi szereplésem miatt januárban bevittek az Andrassy út 60. épületébe és ott vallattak, majd néhány óra múlva kiengedtek, mert semmiféle kapcsolatom a forradalmárokkal nem volt, és csak a vallásszabadságot követeltem a beszédemben.

Újpestről aztán 1957. augusztus 1-jén áthelyeztek Lakitelekre egy nagy tanyaközségbe, ahol 14 évig működtem.

Furiakovics Miklós

